

Dr. Evžen Štern:

Politický profil dra L. Winttra.

(Předneseno ve schůzi Sociálního ústavu Č. S. R. 25. ledna 1926.)

I.

Dru Lvu Wintrovi bude zítra 50 let. Kdo zná jeho práci, není udiven. Strana, jejímž je příslušníkem, neoslavuje svých padesátníků, tvrdíc právem, že dílo jejich mužných let není dokončeno. Vzpomíná-li Sociální ústav padesátiletí svého zakladatele, nečiní to k vůli osobě, ale k vůli věci.

Wintrova práce symboluje vývoj české a československé sociální politiky dělnické, byl jejím vykonavatelem, nositelem a nyní již od let iniciátorem a vůdcem. A chtěli bychom, aby mladší, kteří budou pozorovat jeho další dílo, znali průpravu a kořeny tohoto typického vědeckého politika a odborného státníka, aby vidouce jeho úspěchy, uvědomovali si jeho příkladnou pracovní metodu.

Narodil se v Hrobech u Tábora, jakožto nejstarší syn vesnického drobného zemědělce. Do života si přináší, díky svému židovskému původu, smysl pro hospodářskou a sociální realitu, současně klid a vyrovnanou rozvahu jihočeského venkova. Na gymnasiu v Táboře, stejně i na vysoké škole v Praze Winter poznává úděl chudého člověka, chudého studenta, který se sám vydržuje na studiích kondicemi. Sotvaže dosáhl doktorátu, bere své nemajetné rodiče a pět svých mladších sourozenců do Prahy k sobě a překonává nesnáze životní svým způsobem hladce: Vytrvalou prací, kvalitou a kvantitou svých výkonů. Život mu přináší úkoly a on je klidně splňuje.

Na universitě pilně studuje; základy jeho znalostí právnických a národohospodářských jsou hluboké, ne nadarmo se stal oblíbeným žákem Bráfovým, který ho několikrát vyzýval k habilitaci. V Bráfově semináři z podnětu učitelova Winter podal svoji exaktní národohospodářskou studii o kartelech, která též později v r. 1902 vyšla v »Knihovně věd právních a státních«.

Když se v Praze porozhlédl, vstupuje tento jedenadvacetiletý pracovitý student v třetím roce svého vysokoškolského studia do strany sociálně demokratické a pod tímto praporem se dále vyvíjí. Ihned po vstupu do strany ve svém studiu sociální otázky zabral hluboko. I. ročník revue »Akademie« nepřináší ještě jeho původních článků, ale zato 27 recenzí o odborných knihách a revuích.

V roce 1899 ještě ne 24letý Winter je prohlášen doktorem práv a před širší veřejností strany předstupuje v »Právu Lidu« s obšírnou a opravdu hodnotnou kritikou Masarykovy »Otázky sociální«. Tato

stať dokumentuje vzdělanost a názorovou vyzrálост mladého autora, i když vůči Masarykovi značně jednostranně polemisoval a mnohá svá tehdejší tvrzení by dnes nejen nehájil, ale snad i potíral. Ale přes to správně vystihl slabou stránku Masarykova významného díla, ve kterém Masaryk polemisoval přílišně vůči původnímu Marxovu učení a nezdůrazňoval dosti učení jeho žáků.

Winter revisionista podle mého názoru správně Masarykovi odpověděl následovně: »Marxismem můžeme rozumět také základní názor, jaký má celá řada lidí dalších, lidí, kteří na těchto základech dále se vyvíjejí. Kdežto ve smyslu Masarykově marxismus by byla soustava nauková, sice vyhraněná, ale na věky zkamenělá a nehybná, ve smyslu našem není to učení na věky zakleté v určité pevné meze a hráze, nýbrž je to živý pramen, který stále a stále nové a nové vlny na svět vysílá. Krise v literatuře vědecké znamená stálé tápání a hledání, jinými slovy: neutkvění na něčem pevném jako dogmatu, jako axiomatu, nýbrž další vzrůst, další neustálé vyvíjení se, třebas bezprostřední stupeň další by byl neznám.

Leckde třeba názory Marxovy opravit a na mnohých místech doplnit — čili: nenechávat marxismus schnouti jako opuštěný strom v širém poli, nýbrž zalévat i jej stále živou vodou vědy a života.

V tom smyslu nejen že sami krisi marxismu uznáváme, nýbrž my se k ní i hrdě a radostně hlásíme, poněvadž jsme si toho plně vědomi, že socialism vyrostší ze samých kořenů života společenského musí z tohoto stále ssát síly nové, má-li zůstat tím, čím jest dnes, ba má-li dokonce dosáhnouti cílů, které si vytkl.«*)

To je Wintrovo novomarxistické kredo; nepřijímal marxismus dogmaticky, byl vůči němu kritický, stejně jako byl kritický vůči domácím svým učitelům. Bráfovi, který ho chtěl, ale nemusil habilitovati, ještě jako doktorand zle zkritisoval v »Čase« jeho »Listy o studiu národohospodářském.**») Stejně neodvislým zůstal vůči realismu, ačkoli mravní názory Masarykovy měly zřejmý vliv na jeho vývoj a Winter mohl by býti klasickým příkladem Masarykem doporučované střízlivé a odborné politické práce, drobné a nehlučné. Winter byl též v prvních letech své literární činnosti pilným spolupracovníkem »Času«.

Tato jeho literární extempore v »Čase«, »Přehledu«, »Národohospodářském Obzoru«, ve »Sborníku věd právních a státních« a jinde byla mu staršími kruhy ve straně zazlívána a byla nad-

*) »Právo Lidu« z 28. února až 3. března 1899.

**) »Čas« z 21. října 1899.

hozena otázka, je-li to přípustné. Winter prožívá svoji vlastní revisionistickou episodku, otiskuje v »Akademii« v roce 1902 otevřený článek: »S m í m - l i p s á t i d o l i s t ů n e s o c i a l i s t i c k ý c h.«*) A jeho názor, že sociální demokracie má být ve styku s ostatním odborným a kulturním světem mimostranickým v národě, nabývá vrchu. Zajímavé je, že z Mor. Ostravy ozývá se v jeho prospěch redaktor Prokeš, a v »Právu Lidu« ho napadl mladší jeho kolega vždy orthodoxní dr. Šmeral v článku nadepsaném »Mnoho povyku pro nic za nic«. A mladý Winter, kterému tehda ještě nebyla vlastní umírněnost ministerského tonu, odpověděl à tempo ihned druhého dne v jedné z řídkých svých osobních polemik následujícím charakteristickým pasusem: »Chci upozorniti na n e š v a r y a z l o ř á d y, jaké musí nutně míti za následek kaprálský a kantorský způsob mluvy soudr. Šmerala, který si osobuje právo mentorovati mne jménem sociální demokracie.«**)

Winter byl u nás jedním z nejvýznačnějších reprezentantů socialistického revisionismu, byl praktickým revisionistou bez zbytečného teoretisování, vyvolávajícího papírové spory. Neříkal, na příklad na rozdíl od Modráčka, příliš hlasitě, že bourá starou tradici, a uskutečňoval novou. Odpovídalo to jeho vrozené umírněnosti. Po léta vždy v 1. čísle »Akademie« referuje o sjezdech říšsko-německé sociální demokracie, kde se konaly řečnické turnaje o »bernsteiniismus«. Winter argumentaci revisionistů obšírně vykládá a tím propaguje, aniž příliš hlučně projevuje svůj souhlas. Souhlasí ideově s revisionismem, nesouhlasí však plně s jeho taktickým postupem, vidí v něm přemnoho »vědy pro vědu«, příliš mnoho akademických debat, od nichž odpůrci čekali rozklad socialismu. Toto svoje stanovisko formuluje v »Obzoru národohospodářském«***) ve stati »Ještě jednou Bernstein« následovně: »S každým slovem Bernsteinovým z posledních let přicházelo se na sjezdy a sváděly se zde teoretické hádky do značné míry bezvýznamné, takže sjezdy byly oddalovány od práce praktické, jakou dělnictvo naléhavě vyžaduje. Odpůrci marxistického socialismu měli za to, že nyní naskýtá se vhodná příležitost k roztržce v mocné straně proletářské a proto vychvalovali Bernsteina; socialisté pak měli za to, že z téhož důvodu musí každý jeho projev tepat a kárat.«

Winter byl a je typ vzorného straníka, jakých si ani výkonné výbory nemohou přát lepších. Stranu nikdy neobtěžoval zbytečně problémy a novými otázkami, veřejnou kritikou, v osobních otáz-

*) »Akademie« 1902, roč. VI., str. 82.

**) »Právo Lidu« 22. ledna 1902.

***) Ročník IV., str. 449, roku 1901.

kách — někdy až ke škodě věci — se nikdy přílišně neangažoval pro nikoho a proti nikomu. Sám byl vždy beznáročný, skromný, v soukromém a veřejném životě šetrný a krajně korektní; nikam nekandidoval, nýbrž byl k funkcím vždy pro svoji odbornou zdatnost povoláván a svěřené mu úkoly vždy s krajní pílí, svědomitostí a dovedností jemu vlastní plnil. Jest opravdu přímo čítankovým příkladem straníka a v uvedených vlastnostech a vrozeném mu postupu tkví také tajemství politického uplatnění a úspěchů tohoto akademika v dělnické straně.

Řekl jsem, že Winter hnutí nikdy zbytečně neznepokojoval teoretickými problémy a novými otázkami, v čemž byla jeho určitá slabost, která ovšem byla bohatě vyvážena tím, že Winter všechny praktické a důležité, ba životní otázky, které se českému dělnictvu vyskytly, odborně a při tom srozumitelně zpracovával s důkladností jemu vlastní, neobmezující se na ideologii, ale sloužící právě praktické potřebě a administrativě hnutí. Řadu hesel a potřeb dne propracoval, postavil odborně »na cement« a tím umožnil jejich uskutečnění aneb aspoň využití.

V roce 1897 vstupuje v účinnost zákon o živnostenských soudech, kterým dělnictvu otevřeno nové pole působnosti. A již v roce 1901 mladí doktoři práv dr. Alfréd Meissner a dr. Lev Winter vydávají společnou práci o 335 stranách, nazvanou »Rukověť živnostenského soudce«. Je to odborné a při tom snadno srozumitelné pojednání o pracovním soudnictví a o pracovním poměru vůbec. V roce 1903 opět dr. Winter vydává 40stránkový odborně populární spis o smlouvě nájemné, nazvaný »Práva a povinnosti nájemníků«.

A již rok nato opět s drem Meissnerem vydává spis o 455 stranách »Úrazové pojištění dělnické podle práva rakouského«, obšírný to výklad úrazového a s ním spojeného nemocenského pojištění. Spis tento je dosavad naším nejobšírnějším a nejvýznamnějším komentářem úrazového pojištění. Tato práce a uvedená již »Rukověť živnostenského soudce« byly mu průpravou k soustavné práci »O dělnickém zákonodárství rakouském«, publikovaném r. 1911 ve IV. díle »České Politiky« (str. 831 až 1006).

Československá sociálně demokratická strana dělnická vstupuje roku 1905 v odhodlaný a rozhodný boj za všeobecné a rovné hlasovací právo a dr. Winter opět s ní již jako přední její intelektuální pracovník. 4. a 5. listopadu 1905 pražské demonstrace skončily krvavě a vyžádaly si docela obětí na lidských životech, pražská státní policie používá proti demonstrantům zbraní, mnohé z nich též ztluče a pozavírá. »Právo Lidu« přináší 10. listopadu Wintrův úvodník, výmluvně nadepsaný »Synové lidští — suďte

spravedlivě«, úvodník plný opravdového rozhořčení proti pražské policii, vřelý to apel k soudcům, aby nepodlehli nátlaku vládnímu a zatčené demonstranty osvobodili. »Rudé Právo« by se mohlo na tomto klasickém novinářském článku opravdu naučiti, jak se píše nejen na cit působivé, ale vskutku drtivé opoziční, ba revoluční články, v nichž slova jsou doložena fakty a znalostí zákonů.

Úvodník tento byl samozřejmě konfiskován a nahrazen ihned jiným, opět z pera Wintrova, neméně časovým »O hromadné stávce politické«, neboť ve straně se uvažovalo o případné generální stávce, jakožto prostředku boje za všeobecné hlasovací právo. Winter, celou svojí povahou muž pokroku v mezích daných platnými zákony, byl v této době — jako celá jeho strana, politicky velmi radikálně naladěný. 29. října 1905 v redakčním článku »Práva Lidu«, »Vídeň«, věnovaném nastávajícímu sjezdu rakouské sociální demokracie, píše: »Dvojstátí rakousko-uherské je dnes už fikcí a je prostě otázkou dne, kdy i formálně faktický stav bude potvrzen. A v Předlitavsku, v tom nepřirozeném útvaru, krise vnitřní dostupuje vrcholu: Jsme málem v bodě, po jehož překročení je možno jen dvojí: Uzdravení nebo katastrofa.«

Lev Winter v letech 1904 až 1906 napsal řadu politických a odborných článků a statí o volební reformě, kterou potom, věren své vědecko-politické metodě, zkrystalisoval ve studii »Řády volební od roku 1848«, vyšlé roku 1907 rovněž v »České Politice«.*) Studie tato stopuje politický vývoj rakouských volebních řádů od roku 1848 až do roku 1907.**)

II.

Roku 1907 na podzim byly vypsány do poslanecké sněmovny rakouské prvně volby na základě všeobecného hlasovacího práva. Tehdy již dr. Winter právem byl u nás uznáván za nejlepšího našeho odborníka dělnického práva a zejména sociálního pojištění, kterého se chtěla v novém parlamentě dělnická strana domáhat. Československá strana dělnická, která předem ví, že vstoupí v sněmovně do společného klubu sociálně demokratických poslanců všech rakouských národů s převahou a vedením německo-vídeňským, chce mít ve svém středu vlastního odborníka, aby nebyla závislá na vídeňském dru Verkaufovi. Kandiduje Wintra, třicátníka se vzezřením 20letého mladíka, v tehdy pro dělnictvo jistém volebním okrese smíchovském. Winter je zvolen a odchází do vídeň-

*) Díl II., část I., strana 799 až 930.

**) Mne osobně zajímá, že v této studii zdravého rozumu, nemilujícího nepřirozených komplikací, není ani náznakem zmíněna možnost systému »přísně vázaných listin«.

ského parlamentu jako člen místo dřívější dvou-, nyní 24členné sociálně demokratické delegace, nejsilnějšího to náhle českého klubu na říšské radě.

Situaci klubu líčí v historicky dokumentární stati v »Akademii« roku 1917 nadepsané: »Čeští sociální demokraté v parlamentě«,*) kde ukazuje, jak strana byla dosti nepřipravena postavena před nové úkoly. Ještě před volbami strana uspořádala kurs němčiny pro kandidáty a plná polovina zvolených čs. sociálně demokratických poslanců nedovedla se porozumět německy. A ve vídeňském parlamentě se jednalo německy. A tak bylo přirozeno, že Winter se stal rázem jednatelem pětičlenného představenstva klubu a mluvčím v debatách rázu právního, národohospodářského a sociálně politického. Winter v letech 1907 až 1914 byl jedním z nejaktivnějších členů sociálně politického výboru a samostatného výboru pro sociální pojištění, o jehož důležitém a složitém jednání slovem i písmem českou veřejnost stále informoval, aby si tak zajistil zájem a podporu široké dělnické veřejnosti. Roku 1917 byl zvolen předsedou sociálně politického výboru rakouské poslanecké sněmovny. V celku v bohaté míře spolupředstavoval pověstnou píli a svědomitost českých sociálně demokratických průkopníků předválečné generace.

Vyplývá z konstruktivní povahy a revisionistického nazírání tohoto muže, že se stal předbojovníkem pozitivního poměru sociální demokracie k parlamentu, zvolenému na základě všeobecného hlasovacího práva a ostře útočil na obstrukci, která znemožňovala práci parlamentu. V jednom ze svých »Parlamentních přehledů«, o kterých ještě budeme mluvit, píše: »My socialisté jsme tento parlament draho vykoupili, my z něho chceme něco mít.«

A dělnictvo opravdu čekalo od tehdejšího parlamentu, zvoleného prvně na podkladě všeobecného hlasovacího práva, aspoň zmírnění drahoty a zavedení sociálního pojištění. Bojoval za parlamentarism, poukazuje, že se jedná o boj mezi dynastií, její úřednickou vládou a byrokracií na jedné straně a lidem a jeho zástupci na druhé straně. 15. května 1909 píše ve »Smíchovském Obzoru«: »Sociální demokraté pokusili se několikrát vlít zastupitelstvu lidovému jiného ducha, vzbudit ve sněmovně sebevědomí. Chtěli, aby sněmovna se vzchopila a dala vládě najevo, že vláda je pouze jejím výkonným orgánem.« Tyto jeho názory najdeme soustředěny opět v lidovzdělávacím spisku, nadepsaném »Obstrukce a § 14«, vydaném roku 1913 v Ústředním dělnickém nakladatelství.

Strana jeho v roce 1909 navrhla, aby pro otázky národnostní byl zvolen 52členný výbor, ježto plenum o 516 členech nemohlo

*) »Akademie« XXI., 1917, strana 167 a 269.

přirozeně tyto věci vyřešiti, a zástupci lidových vrstev, kteří do parlamentu přišli v důsledku všeobecného hlasovacího práva, měli zájem, aby projednávání hospodářských a sociálních otázek nebylo úplně zabrzděno národnostními spory a z toho vyplývající obstrukcí. Tvrdil, že rakouská konservativní soustava a její nositelé žili a tyli z národnostních svárů vyhnaných do krajností. Ve »Smíchovském Obzoru« napsal: »Každé zmírnění národnostních svárů podkopává dnešní byrokraticko-německé soustavě půdu, oslabuje ji a posiluje význam zastupitelstva lidového.«

Winter není však v národnostních otázkách vlažný, ba naopak. Téměř současně v »Čechische Revue«, vydávané prof. Krausem, a ve »Vystěhovalci« publikuje objektivní vyličení národnostních sporů u nás, popisuje pražské události vyvolané demonstracemi německých studentů a protestuje proti tendenčnímu ostouzení Prahy v cizině. Když počíná boj mezi naší a rakouskou sociální demokracií o centralismus a autonomii v politické, odborové a družstevní Internacionále, tehdy ze stejného důvodu objektivní informace ciziny, zejména socialistické, rediguje německý informativní časopis »Der Čechoslovakische Sozial-Demokrat«.

Winter nevykonává však svoji poslaneckou funkci pouze v parlamentě a jako publicista. Brzo po volbách z roku 1907, pro dělnickou třídu vítězných, napsal do »Práva Lidu« úvodník s výmluvným nadpisem: »Do práce výchovné.«*) Poukazuje na to, že boj za všeobecné hlasovací právo přivedl do strany sto tisíc nových členů a tento přírůstek že je nutno vychovat, abychom napřesrok nezaznamenalí stejně veliké ztráty jako tentokráte zisky.« Poukazuje na to, že »na dně každého dělníka dřímá socialistické cítění. Probudit toto cítění, vyvést je ze dna duše na její povrch, naplnit jím celý duševní život dělníkův, proměnit neuvědomělé socialistické cítění v socialistické uvědomění, to je velký úkol naší práce výchovné a vznešený její cíl.«

A tuto politicko-výchovnou činnost pilně vykonával ve svém volebním okrese. Pořádal nejen pravidelné schůze, kde občanstvu svého okrsku vykládal věcně a odborně o politické situaci, o vyskytnuvších se otázkách, ale do časopisu své strany a volebního okrsku zasílal během zasedání parlamentu po řadu let pravidelné týdenní »Parlamentární přehledy«. V těchto stejně populárních jako lapidárních člancích své voliče nejen detailně informoval, ale vočkovával jim své politické nazírání. Kdyby tyto »Přehledy« vyšly dnes knižně, byly by nejen zajímavým pramenem

*) »Právo Lidu«, 8. března 1908.

pro naši politickou historii, ale měly by v mnohých zásadních otázkách politické taktiky dosud svoji aktualitu a hlavně byly by příkladem politické výchovy, kterou dnes naši poslanci, nemajíce přesně vymezené obvody své působnosti, pravidelně nevykonávají.

A tato výchovná práce poslance v okrese přinesla mu své plody. Dr. Winter jistě není strhujícím řečníkem, ale svému posluchačstvu dovede vždy něco říci. A tak roku 1911 v t. zv. kartelových volbách, kde strana staročeská, mladočeská a národní socialisté všude stavěli ve městských okresech společného kandidáta, udržel si dr. Winter ve svém okrese mandát, kdežto na příklad v Praze VII. dr. Soukup, tehdy v dělnictvu nejoblíbenější lidový řečník a z bojů za všeobecné hlasovací právo přímo slavný, převaze spojenců podlehl. A tak případ dra Wintra je nám dokladem, že není zapotřebí — a snad právě naopak — systému vázaných listin, aby odborníci se dostali do parlamentu a tam se udrželi, jak tvrdí obhájci tohoto, u nás dnes, žel, platného volebního řádu.

A nyní o poměru dra Wintra, dnešního československého ministra, k Rakousku. Nemiloval ho, ale jako reální politik s ním počítal. 18. prosince 1912 v plenu parlamentu v ostré a právnický výborně formulované velké řeči proti zákonu o válečných úkonech uvádí, že v Rakousku ústavně rozhoduje sice císař o válce, ve skutečnosti však vynucuje si toto rozhodnutí klika z jeho okolí. Tehdy pronesl tato prorocká slova: »Císař rakouský měl již v životě příležitost uvědomit si risiko války a věřím, že osobně bude si vědom dvojnásobného pythického orakula: Croesus, Halym penetrans, magnam pervertet opum vim (Jestliže Kroesus Halys překročí, zničí velikou říši).«

Když pak vypukla válka, Winter je mobilisován a jakožto rezervní nadporučík přidělen po nějakém čase vojenskému domobraneckému velitelství v Praze, kdež domohl se ustanovení stálého obhájce a v letech 1915—1916 působil jakožto obhájce ex offio ve 400 trestních případech před vojenskými soudy. V roce 1915 jako voják pod pseudonymem dr. Pavel Potocký vydává populární brožuru o 43 stranách »Dělník na válečných úkonech, jeho práva a povinnosti«, která původně byla konfiskována. Věren své metodě, ochraňuje dělnictvo ponaučením před úklady zákona o válečných úkonech. V roce 1916 v »Akademii« odmítá Rennerův válečný spis »Österreichs Erneuerung« správným konstatováním, že v krajském řízení jest možno hledati jen případné zlepšení správy, nikoliv vyřešení rakouského státního problému.

Jinak dr. Winter zůstal v zásadní opozici vůči válce a panují-

címu režimu v Rakousku v rámci zákonů, což jediné odpovídalo celé jeho nerevoluční povaze. A tak se s ním neshledáváme v kruhu spolupracovníků Modráčkových »Socialistických Listů«, křídla to ve straně krajně protirakouského. Neangažoval se veřejně do roku 1917 proti Rakousku, nechtěje provádět politiku jedné možnosti. Ale opozičnost tohoto obezřetného politika se s vývojem událostí stupňuje.

28. května 1917 je hlavním řečníkem na prvním veřejném projevu v Praze československé strany sociálně demokratické za války a formuluje při vši své opatrnosti stanovisko strany následovně: »Sloučiti všechny části českého národa, čítajíc v to i Slováky, v jeden celek v této říši a českému národu vymoci právo sebeurčení.«

Ve vídeňském parlamentě pronáší v roce 1917 a 1918 čtyři politicky významné řeči, kromě příležitostných projevů, z nichž poslední dvě mají svůj historický význam. 3. července 1917 podrobuje zdrcující kritice zastavení činnosti porot a podřízení civilních osob vojenským soudům, k čemuž měl nadbytek materiálu z vlastní své praxe vojenského obhájce, stejně jako k své řeči z 20. prosince 1917 proti zmilitarisování dělníků v Čechách.

20. března 1918 proslovil obšírnou řeč proti míru brest-litevskému, která vehementností a zžíravou kritikou politiky hraběte Czernina, v debatě, celým svým rázem přímo nepochopitelné ve státě tehdy ještě existujícím, byla dostižena pouze projevem Daszyňského.

10. října 1918, tedy 18 dnů před převratem, připadl mu čestný historický úkol, aby před odchodem našich poslanců z rakouského parlamentu pronesl jménem československé sociální demokracie řeč na rozloučenou s bývalou monarchií rakousko-uherskou. Sám nazývá tento svůj projev »Řeči pro odevzdání správy národům«. Dovolte mi, abych z této významné a obšírné řeči uvedl aspoň pasus rekriminační a pasus na rozloučenou:

Winter pravil:

»Zástupci neněmeckých národností po desíletí v tomto domě kritisovali opatření vlád a státních zařízení. Po leta poukazovali na škody, které vznikají z panujícího systému jak národům, tak státu; žádali marně změny a zlepšení. Dlouho věřili, že je možno dosáhnouti v tomto státě jiného řádu. Nestalo se tak. Dnes pak vidíme jediné východisko pouze v utvoření samostatných státních útvarů.«

»Vláda tu mluví jménem Rakouska, kterého již není. Znáte Wildeův román »Obraz Doriana Graye«? Rakousko je Dorianem

Grayem. Rakousko putuje ještě světem ve své dřívější podobě a předstírá svoje bytí. Nepravosti, kterými správa a faktóři, které jsem uvedl, vládli, vášně, které vyvolali, zanechaly stopy na skutečném těle rakouského Doriana Graye, a jednoho dne závoj s tohoto Doriana Graye spadne a uvidíte, že to, co zakrýval, ihned v popel se rozpadne.«

»Učiňte smírný konec, odevzdejte vládu vládám jednotlivých národních států. Můžeme se v míru rozejíti a můžeme se na různých polích opětně sejíti a spolupracovati. Podrobte se neodvratnému osudu, smířte se s tím, že staré se zřítilo a žijte s námi v naději, že z trosek tohoto starého pro nás všechny rozkveté nový život.«

III.

S touto vědeckou a praktickou erudicí a osvědčenou pracovní schopností vstoupil dr. Winter na půdu Československé republiky, aby se stal jedním z jejich nejvýznamnějších budovatelů. Pamatuji se, jak těsně po převratu, asi týden před ustavením naší první vlády, když již bylo jisto mezi stranami, že dr. Winter bude naším prvním ministrem sociální péče, v osobním rozhovoru rýsoval jasně plán příští své práce a zdůrazňoval, že především v zájmu zabezpečení zrozené republiky je nutno zmírniti sociální poválečné rány, že bude nutno existenčně zabezpečiti válečné poškozence, nezaměstnané a řešiti bytovou krizi.

Splnil tento úkol sociálního, poválečného uklidnění, zorganizoval ministerstvo sociální péče a významné zákony, zakládající nové a samostatné československé právo dělnické, jako zákon o osmi-hodinové době pracovní, zákon o úpravě pracovních a mzdových poměrů domácí práce, zákon o závodních výborech, uskutečnění gentského systému a mnohé jiné staly se skutkem za jeho tvůrčího vedení a tvůrčí spolupráce. Obširnější líčení a hodnocení konstruktivní práce těchto jeho posledních sedmi let, kapitoly, která ještě není uzavřena, budiž mi dovoleno prozatím odložit na budoucí příležitost jeho 60. narozenin. A to tím spíše, ježto jeho vůdčí účast na vrcholném díle naší sociální politiky, na poli sociálního pojištění, práce, která by sama stačila k životu, výjimečně záslužnému, bude tu vylíčena osobou povolanější mne. Rovněž jest mi z nedostatku času pomínouti jeho, žel, příliš řídká, zato však opravdu odborná extempore do oblasti zahraniční politiky. Winter již před válkou všiml si ciziny odborné a socialistické. V letech 1921 až 1923, kdy pouze poslancoval a nebyl právě zahrnut prací na sociálním pojištění, vedl zahraniční politiku strany. V našem parlamentě, žel,

nejsme dosud zvyklí na diskusi o otázkách zahraniční politiky, proto tím spíše bylo by zdůrazniti jeho výbornou řeč z 18. října 1921 v rozpravě o sanační akci republiky Československé pro republiku Rakouskou a 5. listopadu 1925 jeho řeč o našem poměru k Polsku. Rovněž v roce 1923 vedl delegaci strany na sjezdě socialistické Internacionály v Hamburku, kde během odpoledne s drem Meissnerem ze sebe vychrlili 30stránkovou brožurku, jakožto odpověď na obžalobu německé strany socialistické. Viz též jeho »Úvahy pohamburské« otištěné 31. května až 2. června 1923 v »Právu Lidu«. Chtěl jsem pouze narýsovat politický portrét, kořeny a vývoj muže, kterého současná široká veřejnost zná pouze jako sociálního politika z jeho úřadu ministerského.

Dovolte mi, abych ke konci zodpověděl ještě jednu otázku: Jak je možné, že Winter veškeré uvedené sociální reformy uskutečnil u nás bez velkých bojů a srážek? Je to do značné míry zásluhou autority a důvěry, které požívá u všech lidí dobré vůle bez rozdílu tříd a stran v našem národě. Je o něm dostatečně známo, že je obezřetným a života znalým národohospodářem, který nenavrhne reforem, s něž by naše národní hospodářství nebylo. A pak je to jeho způsob — vítězit bez krveprolití. Má totiž vrozené umění upřímně a přívětivě přesvědčiti a dohodnouti se i s odpůrcem. Kdyby jiný byl býval kormidelníkem prací a postupu k uskutečnění našeho sociálního pojištění, byli bychom snad prožili ostré třídní a mezistranické boje, ale československé dělnictvo by pravděpodobně dosud nemělo zákonů o starobním a invalidním pojištění.

A ještě slovo o jeho poměru k jemu podřízeným spolupracovníkům. Má vůči nim určitou, jemu vrozenou korektní rezervovanost, ale současně nikdy neopomene projevit opravdovou účast na jejich práci, což dovede nejlépe povzbuditi. A proto pro svoji osobu neváhám upřímně se přiznati, jak mnoho, přemnoho, je možno se od něho naučiti.

Přehlížejíce jeho dosavadní dílo, vzdáváme čest jeho práci a přejeme si jistě všichni, aby ještě dlouhá leta zdráva a svěží stál v čele a vedl další vývoj československé sociální politiky.

Dovolte mi, abych skončil třemi slovy, která napsal již před čtvrtstoletím v závěru jednoho svého článku, určeného pro socialistický dorost a která jej tolik charakterisují:

»Mravnost, poctivost a práce.«